

רובם אני בכלל לא מכירה, או מכירה היכרות קלושה מאוד. איזה אומץ יש לאנשים! וכמה חבל שיש להם אומץ ואין להם בושה!"

אילה אלישיב, מאמנת אישית וקבוצתית ומפעילת סדנאות העצמה לנשים ונערות, מזדהה. על בשרה וליבה חוותה התמודדות בתור 'אשת ציבור'. נשירתו של הבן של אילה מהעץ ומהמסלול, שלחה את אילה והמשפחה להתמודד, בתור 'בנוס', גם בזירה החברתית.

"אנשים הכירו את הבן שלי, וכאב להם מאוד לראות אותו ככה", אילה שומרת על חשיבה חיובית, נאמנה למקצועה ולאופייה. "לאנשים יש כוונות טובות, וכל אלה שיעצו והציעו ושלחו אותנו ליישם סגולה כזאת או אחרת פעלו מאכב גדול. הוא היה מסתובב בעירנו מודיעין עילית, שרגילה לנוף בשחור ולבן, בהופעה חיצונית חריגה ומושכת תשומת לב. "זה כאב לאנשים. והם הביעו את הכאב שלהם במילים ובמבטים. הבן שלי היה הולך ברחוב, וכל ילדי השכונה אחריו, מתבוננים ב'אטרקציה'... פעם ילד זרק עליו אבן. אברך שעבר ברחוב נוף בילד, אבל הבן שלי כבר נפגע. הוא לא הסכים לבוא הביתה לשבתות, לא קיבל ברצון את החיים בתור השעשוע השכונתי. באחת השבתות יצאנו לטייל ביחד. מעטים בעלי הטקט שלא הסתובבו לנעוץ מבטים. האחרים נעצו גם נעצו."

מחכה וכל בית החולים על הרגליים במיוחד בשבילנו. אז איך נישאר? ואיך לא נהיה לחוצים???

"והוץ משאלות, יש גם סגולות. וואו, כמה! המון! והמון ספרים שכדאי לנו לקרוא והמון קברים שכדאי לנו לבקר, והמון נרות שכדאי לנו להדליק, והמון עצות שכדאי לנו ליישם. ורק ככה בדיוק, מה זה כדאי? חובה! כי 'התפללנו עליכם, עכשיו גם אתם חייבים לעשות השתדלות...'"

הדמות:

אשת ציבור

כל ישראל ערבים זה לזה. זאת האמת והמציאות של חיינו. חמלה וחסד הם מייסודותיו של העולם היהודי. אבל לעתים הופכת הערבות לשטר-חוב שעל המתמודדים לפרוע. ניסיונות כמו רווקות מאוחרת, עקרות, עוני, אלמנות, יתמות, מחלה ועוד, מייצרים התמודדות במספר מישורים בו זמנית. אחת מזירות הקרב היא הזירה הציבורית, זו המכילה את כל הערבים והאהבים. כשאני מדברת עם מתמודדות שונות, אני מגלה שקיים כלל אחיד לכל 'היוצאים מהכלל' - הצורך להתמודד עם גבולות פרטיים ועם רשות היחיד שהופכת, בלי רצון ובלי רשות, לרשות הרבים.

כשרחלי, אימא לשלושה ילדים, בכתה עם המזבח, היא לא תיארה לעצמה שהחפץ הכי שימושי בבית החדש שלה יהיה הטלפון...

"טוב, ישנן כמוכן החברות הטובות שמתקשרות לברר מה שלומי ואיך אני שורדת, והמשפחה הקרובה שבאמת אכפת לה", מגינה רחלי על חלק מהמצלצלים, "אבל יש אחרים שנולדו פשוט חסרי בושה. אחרת אין לי הסבר איך הם מרשים לעצמם להתקשר, לנוזף בי, להסביר לי כמה אני אשמה וכמה אני מפסידה, להציע ייעוץ בחינם או בתשלום, לנבא לי את העתיד (הוא תמיד שחור משחור, אגב), לשאול למה לא ניסיתי לשמור על שלום הבית, לברר מה ההסכמים בינינו... אני יכולה לכתוב ספר שלם על כל השיחות ההזויות שאני מנהלת בעל כורחי עם אנשים. ואת יודעת מה הכי הזוי? שאת

"ואז, בדיוק אז, ביום ההוא, כשכל הגוף כואב ועוד תקווה נשברת ומתנקזת

בבת אחת החוצה, אז היא מתקשרת. אימא של ילד אחד, גדול ממש, שתהיה עוד מעט אימא לשניים, ומגלה לי שקשה לה...

היא לא נרדמת. כואב לה הגב. הילד הקיא. קשה לה, נו. אני צורחת לה בפרצוף, כי כמה כבר אפשר להחזיק בתוך הפנים החלול, שגם אני רוצה! אני רוצה שיהיה לי קשה בדיוק כמוה. אני רוצה. אני משתוקקת. אני כבר לא יכולה לחכות! נמאס לי - כי אין לי. כואב לי - כי אין לי. ריק לי - כי אין לי. אני לא נרדמת בלילות - כי אין לי. אין לי!!! ואז היא מנחמת אותי. מצקצקת: 'אני אתפלל עלייך בחדר לידה' ומוסיפה: 'רק אל תהיו בלחץ. זה הכול מלחץ'. ואני לתומי חשבתי שהכל מלמעלה..."

(קטע מתוך 'יומנה של אורית, אימא בהווה, ממתינה לשעבר')

ניצוץ של נבואה נזרק בי כשאני פונה לאורית ומספרת לה על הכתבה הזאת. יודעת מראש איך היא תגיב. היא מגשימה את הציפיות: "אוהו! כמה הרבה יש לי לספר לך!" אורית משתפת אותי בקטעים מהיומן האישי שכתבה בזמן הארוך של ההמתנה, אחר כך יורה מונולוג כאוב. אני לא נוגעת בו. רק מניחה אותו פה:

"קבלי בתור דגימה חלק מהשאלות שהיו מקדמות את פניי כשהייתי נכנסת לאירוע משפחתי או חברתי: 'למה באת מאוחר? למה לא באת בכלל? מה קרה? היה ערב עמוס?' ומבעד למילים אני שומעת אותן שואלות: מה קרה? לא היית צריכה להתמודד, כמונו, עם ילדים שלא רוצים לישון..."

"ואני כמוכן שותקת, כי יש דברים שהצנעה יפה להם, גם אם ההיא מולי לא זוכרת את זה. בכלל, השאלות הן סאגה בפני עצמה: 'איפה הייתם? לאן אתם ממהרים? תישארו עוד קצת, מה אתם כאלה לחוצים? אפשר לחשוב שמישהו מחכה לכם!' ואנחנו לא יכולים ולא רוצים להגיד שהרופא

זהו ירחיך, שטח פרטי!

יש אנשים שנולדו חסרי בושה. הם דוחפים את אפם לחייהם של אחרים, מרשים לעצמם להתקשה לנוזף, להסביה, להציע ייעוץ בחינם או בתשלום, לנבא את העתיד השחור, כמוכן, ולחוות דעה על רשות היחיד | כלל ופרט

חנה כהן



זכות הציבור (לא) לדעת:

חוק הגנת הפרטיות (התשמ"א) הוא החוק המרכזי, המסדיר את סוגיית הזכות לפרטיות בישראל. הוא מגדיר מהי פגיעה בפרטיות ובאילו מצבים היא מוצדקת. פגיעה בפרטיות היא עוולה אזרחית, המאפשרת תביעת פיצויי נזיקין, וכן עבירה פלילית, שעונשה הוא עד חמש שנות מאסר. בסעיף 1 לחוק נקבע העיקרון המנחה: "לא יפגע אדם בפרטיות של זולתו ללא הסכמתו".

בסעיף 2 לחוק, מפורטות הדרכים האסורות לפגיעה בפרטיות. שימו לב לציטוט הבא: "פרסומו של עניין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד".

אחד עשר תיקונים בוצעו לחוק. אחד מהם הוא למשל חוק זכויות החולה (תשנ"ו). החוק מסדיר את זכויות החולה ואף קובע את זכותו לפרטיות בכל שלבי הטיפול ואת שמירת המידע הנוגע לטיפול בו.

רשויות הביטחון של המדינה וכל מי שפועל מטעמן פטורים כמובן מתחולת החוק, אם הפגיעה בפרטיות נעשית לשם מילוי תפקידם. הן אגב זכאיות לקבל מידע אישי מגופים ציבוריים. אבל אך ורק הן. בכל מקרה אחר, חל איסור על גופים ציבוריים למסור מידע על ענייני הפרטיים של אדם, אלא אם כן המידע מפורסם ברבים על פי סמכות משפטית או שהאדם, שאליו מתייחס המידע, נתן את הסכמתו לפרסום.

הזכות לפרטיות, כפי שנתב בתקנות לחוק, היא זכותו של אדם למרחב פרטי פיזי או וירטואלי הנתון לשליטתו, מתוך הכרה כי ישנם תחומים בחיי אדם שאינם אמורים להיות ברשות הרבים ללא הסכמתו המפורשת. הזכות לפרטיות היא אחת מזכויות האדם הטבעיות, שלהן זכאי כל אדם באשר הוא. הפרטיות מאפשרת לאדם להיות את חייו ולשלוט על מידת החשיפה של חייו בהתאם לרצונו, ללא חשיפה, התערבות או הדירה לחייו. למרות הזכות לפרטיות, המעוגנת בחוק, כדאי לדעת שקיימת חובת דיווח למשטרה ולעובד סוציאלי על פי חוק העונשין במקרה של חשש לפגיעה בילד או בחסר יע. חובת הדיווח מחייבת כל אזרח המודע לפגיעה, ומי שעובר על ההוראה הזו צפוי לעונש מאסר של שלושה חודשים.

כמו כן, חלה חובת דיווח על אנשים שבמסגרת תפקידם נתקלים בפגיעה בחסרי יע, כמו: רופאים, אחיות, עובדי חינוך, עובדים סוציאליים, שוטרים, פסיכולוגים ועוד. אם אחד מהם אינו מדווח על פגיעה קיימת, הוא צפוי לעונש מאסר של שישה חודשים.

הילדים לא הסתפקו במבטים. הם רצו אחרינו, מסרבים לוותר על האטרקציה.

"כאב לנו שאנשים לא מבינים למה הם גורמים. במבטיהם, הם בעצם הרחיקו אותנו יותר, ובמקביל את התקווה שלנו שהוא ישוב הביתה לשבתות, ישמור שבת, יאכל כשר, יקבל קצת קדושה, ואולי זה מה שיחזיר אותו".

חוויה לא קלה.

"נכון", אילה נאנחת. "בתחילה, כשיצאנו, התביישתי. אחר כך אמרתי לעצמי: 'זה הבן שלי!' הרגלנו את עצמנו להסתכל לו בעיניים ולהזכיר לעצמנו: 'פה בפנים יש נשמה טהורה'. כשמכרות לטשו בנו אישונים המומים באותו טיול זכור לטוב, חייתי אליהן ושאלתי: 'אתן מכירות את הבן שלי, נכון? ראינן איזה יופי?!' כמעט עילפתי אותן..."

"מהילדים הקטנים, שהלכו אחרינו בתהלוכה, הייתי מבקשת: 'זה הבן שלי. אל תסתכלו'. ובאמת, ברגע שהזכרתי לעצמי שיש נשמה, חלק אלוך ממעל, שם מתחת לכל הקליפות, והשם יעזור והוא יחזור, התהלכתי יותר בביטחון ופחות בבושה".

תובנות, עצות, שאלות, אמירות - בטח 'בורכת' בהן באותה תקופה...

אילה מהנהגת. "מכירה את האמירה שרווחת בעניין הנושאים, שאם יש תפוח רקוב בארגז - הוא ירקיב גם את התפוחים האחרים לידו? אני שמעתי אותה לא מעט בימים שהבן שלנו גר בבית. ניגשנו להתייעץ עם אנשים גדולים כיצד לנהוג, ועדיין זה לא סיפק את אלה שחשבו אחרת, שהיה להם ברור שאנחנו צריכים להרחיק אותו מהבית..."

"אגב 'תפוחים רקובים' וכאלה שלא, כשהבן שלנו גר בבית, הוא ממש השתדל לכבד אותנו. היה מזכיר לילדים לברך על העוגות, למשל... הוא באמת נשמה טובה. גם אם אנשים מבחוץ לא תמיד ראו את זה.

"אני יכולה לתת לך דוגמאות בלי סוף למשפטים חסרי טקט שנאמרו באוזנינו, אבל אני מעדיפה להתמקד באלה שבאמת רצו לעזור. מזכרת עכשיו במישהי שהציעה לי לפגוש את הרבנית קולדצקי, בתו של הגר"ח קנייבסקי שליט"א. יומיים לפני פסח היא באה ולקחה אותי אליה, לשיחה אישית בבית הרבנית. זה כנראה ההבדל בין אלה שרוצים באמת לעזור לבין אלה ששירים סתם מילים באוויר. אלה שרוצים לעזור גם עוזרים..."

אילה, כמאמנת, מה את אומרת למתאמנת שמתמודדת עם מבטים ציבוריים?

"קודם כול, אני משתפת בסיפור חיי. לפעמים נשים חושבות שאם אני מאמנת, החיים שלי קצפת עם דובדבנים. אז ברוך השם על הכול, אבל גם אני שייכת למתמודדים... שנית, אני מציעה ללמד זכות. לרוב האנשים יש כוונות טובות. חסרי טקט לא מתכננים להיות חסרי טקט, הם פשוט כאלה. אני מציעה למתאמנת לדמיין שהיא ברוח. כשברוח נרטב, המים זורמים מעליו, לא חודרים פנימה. זאת נראית לי שיטת ההתמודדות הכי טובה. לשים שריון מעל הלב, להיות חסינה, להחליק.

"בוירה הזאת של בנים נושרים יש כל כך הרבה סיפורים כואבים וכל כך הרבה קליפות, ותמיד קיימים רגשות האשמה, והם כואבים. ואנשים מבחוץ שלא מבינים עד כמה, מכפילים את הכאב הזה באמירות חסרות טקט והתחשבות. במקרים כאלה אני מזכירה לעצמי משפט שאמרה לנו אחת ממורותיי למקצוע: 'כל אימא עושה ברגע הנתון את הדבר הכי טוב שהיא יודעת או יכולה לעשות בשביל הילד שלה'.

"אני 'מוכרת' את האמת הזאת למתאמנת ומבקשת ממנה להתבונן קדימה. רק קדימה. כמו כן, אני מציעה להימנע מהסברים, מהתנצלויות ומוויכוחים. לכל אישה ולכל מתמודדת יש זכות לומר 'אני לא מעוניינת לשתף, אני לא מעוניינת לדבר'.



אפשר להודות לאנשים על כוונותיהם הטובות ובמקביל להעמיד אותם באסרטיביות במקומם. לפעמים אנשים לא שמים לב היכן נמצא הגבול, ואז כדאי לסייע להם לשרטט אותו מחדש".

הדיאגנוזה:

משפט פומבי

הכתבה הזו מוליכה אותי לכל הזירות הקיימות בעולם. במסגרת העבודה עליה אני משוחחת עם נשים שהתמודדו



עם המתנה לילד או עם צער גידול בנים במינונים גבוהים מהרגיל, חולות או קרובות משפחה של אדם חולה. אחת המסקנות שאני מגיעה אליה בעקבות הכתבה הזאת, היא שקיים הבדל מינורי בין נשים ש'בחרו לעצמן את הניסיון' כמו שהסביבה אוהבת לחשוב בטעות על מתמודדות שונות, ובין נשים ש'הניסיון' נגזר עליהן מלמעלה'. הסיבה שהמילים הללו נמצאות במירכאות היא כדי להבהיר ולהזכיר את זווית המבט היהודית: הכול נגזר מלמעלה. כולנו מתפללות ומכוונות במילים 'אל תביאנו לידי ניסיון', ואישית, אני עוד לא פגשתי באישה ש'אשמה' בניסיון שלה.

ועדיין קיימת חלוקה שרירותית ביחס החברה למתמודדים. אישה אלמנה תזכה ליחס אוהד יותר מאישה שפירקה את החבילה, גם אם סבלה נוראות וגדולי תורה הורו לה לנקוט בצעד הכואב, ילד חולה יעורר חמלה יותר מילד נושר, והמתנה לילדים נתפסת כניסיון הרואי יותר מהמתנה לזיווג הראוי. ההבדל, כפי שציינתי לעיל, הוא מינורי, והגבולות נפרצים פה ושם. גם במחלקות האונקולוגיות.

ד"ר עדה מיכל ויינשטיין, מטפלת מוסמכת בפסיכודרמה, מנחה בשנים האחרונות קבוצות שמתתפחות בתוכנית 'השחר של מירב'. זאת חופשה שמוסבסדת על ידי קופות חולים 'כללית' ו'מאוחדת' ומיועדת למחלימים וחולים במחלה הנוראה. במשך החופשה מקבלים המשתתפים ומלוויהם כלים להתמודדות.

"המחלה יוצרת מציאות טראומטית לחולה ולסביבתו", מסבירה ויינשטיין, "וגם המחלימים זקוקים לכלים כדי להמשיך את הריפוי והשינוי שהם עושים בחייהם".

לדוקטור ויינשטיין חשוב להבהיר לפני הריאיון, שהיא מדברת כעת באופן כללי, ויש יוצאים מן הכלל לכל מציאות. "הקושי בהתמודדות מול החברה צף מיד עם קבלת הבשורה המרה, אך הוא הולך ומתעצם עם תהליך הריפוי, ותלוי מאוד בחומרת המחלה. חולים במחלה מתמודדים, מלבד הכאב הפיזי, עם ההלם, הטרואמה ותחושה שהפרטיות הופקעה מהם, ועימה בעלותם על גופם, מה שנקרא 'סמכות גוף ראשון'".

תוכלי להבהיר יותר את משמעות המושג 'סמכות גוף ראשון'?

"בוודאי, אשתמש בשיחה אישית שהייתה לי עם רופא השיניים שלי כדי להבהיר אותו. ערב נסיעה לחו"ל, ניגשתי אליו לבדיקה כי חששתי שמתפתח אצלי צורך לטיפול שורש. נעשו לי צילומים, ולאחריהם אמר לי הרופא: 'אין סימנים ברורים לצורך בטיפול שורש, אך אם את רוצה - אעשה לך טיפול שורש'.

"חשבתי שהוא מתלוצץ, אך משראיתי שהוא רציני, שאלתי אותו: 'אתה הרופא! איך אתה יכול לתת לי להחליט?' והוא הגיב: 'אני לא ממליץ כעת על טיפול, אך אינני יודע כמה כואב לך. את יודעת כמה הכאבים נסבלים או לא, ולכן רק את יכולה להחליט אם את מעוניינת בטיפול שורש כעת או לא'. זאת דוגמה לבירור ומתן אמון בסמכות גוף ראשון שלי. חולים אונקולוגים אינם נהנים מהפריבילגיה הזו.

"שוב, אנחנו משוחחות באופן כללי, וודאי שגם במחלקות האונקולוגיות המציאות משתנה בעקבות גורמים שונים כמו חומרת המחלה, גישת הרופא והחולה עצמו. עם זאת, פעמים רבות, מתוך דאגה ואהבה לחולה, סביבתו

אוהליך יעקב

הרב אליהו גוט, מזכיר הוועדה הרוחנית של 'משפחה', מאיר את הזווית ההלכתית:

לצנעת הפרט בראי ההלכה יש היבטים רבים, אבל בראש ובראשונה ישנו הפסוק המפורסם שאותו אמר בלעם כאשר ראה פתחיהם שאינן מכוונים זה מול זה: "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל" (במדבר כד, ה).

ייחודו של עם ישראל הוא בין היתר שהם שומרים על צנעת חייו של הזולת. חלק גדול של מסכת בבא בתרא מוקדש לאיסור היזק ראייה, ובאיוז דרך יש להימנע מכך.

"לא יפתח לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון. היה (פתחו או חלונו) קטן - לא יעשנו גדול; אחד - לא יעשנו שניים" (בבא בתרא פרק ג משנה ז).

היזק ראייה זה, מלבד שיש בו עניין של עין הרע כמו העומד על קמתו של חברו (שדה תבואה בעת שהשיבולים מוכנים לקציר) יש בו גם פגיעה בפרטיותו של הזולת. להגנה על פרטיות זו יש השלכות נוספות, כמו איסור רכילות כפי שכתב הרמב"ם (הלכות דעות פרק ז הלכה א): "אי זהו רכיל? זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר: כך אמר פלוני, כך וכך שמעתי על פלוני. אף על פי שהוא אמת, הרי זה מחריב את העולם".

איסור נוסף הוא איסור גילוי סודו של האחר. מבחינה עקרונית, כל דבר שאדם אומר לחברו הוא בגדר סוד, ואסור לו לגלותו לאחרים בלא אישורו המפורש, ואפילו מדובר בדברים סתמיים, שגילויים אינו עלול להזיק לזולת (ר' חיים פלאג'י, שו"ת 'חקקי לב' יו"ד סימן מט).

ידוע 'חרם דרבנו גרשום' שתיקן רבנו גרשום מאור הגולה, שבו הוא אוסר בין היתר לפתוח מכתב סגור שמיועד למישהו אחר ולקרוא את תוכנו. למעשה, יש הרבה פרטים באיסורים אלה, חלק מהם כבר לא רלוונטיים היום, כמו פתיחת חלון לחצר - מכיוון שבעבר רוב שימושו של האדם היה

בחצר ואילו כיום החצר אינה מרכז הפעילות של הבית. מנגד יש שורה של שאלות חדשות המותאמות למציאות העכשווית, כמו האזנה לטלפון של הזולת וכדומה.

בכתבי הפוסקים לדורותיהם יש פסקים שונים, נביא כאן חלק מהם. בנוגע להלכה למעשה, בדרך כלל תלויה התשובה בנסיבות המיוחדות וראוי לשאול מורה הוראה מוסמך כאשר מתעוררת שאלה:

- אסור לקרוא מכתבי חברו שלא מדעתו ובלא רשותו, ואף איגרת גוי אסור.
 - אם בעל המכתב זרקו פתוח ומצאו אחר מותר לקרוא. אם מצא איגרת פתוחה שכתוב עליה ופג"ן דרגמ"ה (ופורץ גדר ישכנו נחש, [חרם] דרבנו גרשום מאור הגולה), או שמצא איגרת סגורה, אסור לקרוא בה וחייב להחזירה לבעליה.
 - השולח מכתב ביד חברו, וחברו חושש שמא יש בתוכו דבר המזיקו, אל יפתח שלא ימעל בחרם, אלא יחזירנו לבעלים.
 - יש לצדד להחמיר שגם מכתב פתוח, כגון פקס או גלייה, אסור לקרוא בלא רשות חברו, אבל מותר לבדוק אם המכתב מיועד אליו.
 - אסור לבצע האזנות סתר או לחדור למחשבו האישי של חברו או לחשבון הבנק שלו או לתיקו הרפואי וכיוצא בזה.
 - מסתבר שמותר לרב / מורה במוסד חינוכי במקום הצורך לבדוק את חפצי התלמידים.
 - יש אומרים שבין בעל לאשתו לא חל חרם דרבנו גרשום, הואיל ויש ביניהם הסכמה אישית שלא להסתיר ולהעלים מידע זה מזה.
- נוסף על כך, קיבצנו כאן דוגמית מתוך תשובה הלכתית שכתב הגאון הגדול רבי אשר זליג וייס שליט"א, גאב"ד 'דרכי תורה':

"נראה פשוט, דיש איסור לא רק בגילוי מסתורי חברו לזולת אלא גם לחטט בסודותיו ולגלות אותם לעצמו.

"כשם שמותר בתנאים מסוימים לדבר לשון הרע לתועלת, כך גם בגילוי סוד של הזולת מסתבר שיש לשקול בו הפסד כנגד שחר, וכאשר התועלת מרובה על הנזק העלול להיגרם לבעל הסוד, אין בזה איסור. 'בעלי מקצוע שחייבים לפי החוק לשמור על סודיות המידע, כגון רופאים ועורכי דין וכדו', יש להחמיר יותר, משום שחוקים אלה מושתתים על יסודות פשוטים ויש בהם גם הגינות גם מוסר וגם תועלת, דאם לא יוכל אדם לפתוח את סגור לבו ויצטרך לחשוש שהרופא יגלה את הידוע לו לכל דורש, נמצא העולם חרב לחלוטין, ולכן אין לרופא לגלות מידע רפואי חסוי אלא במצב הקרוב לפיקוח נפש, ובמקרים מיוחדים מאוד.

"להאזין לשיחת טלפון של הזולת ללא ידיעתו, דומה הדבר למה שתיקן והחריים רבינו גרשום שלא לקרוא איגרת חברו שלא ברשות, ואף אם אין לומר שבכלל חרם הוא, מכל מקום אין דעת חכמים נוחה הימנו. ונראה דכאשר חושש הוא שפלוני רוצה לרמותו, אין בזה היתר, אלא כאשר יש רגליים לדבר ויש חשד מבוסס שאכן כך, ואז אפשר שמותר לו להאזין לשיחות מי שרוצה לפגוע בו.

"מי שקיבל מכתב מחברו מותר לו להראות את המכתב לזולתו, וכן מעשים בכל יום שאנשים מראים מכתבים ואגרות חיזוק לחבריהם".

שוב אנו רואים שאלפי שנים לפני שהעולם המודרני קיבל על עצמו לשמור ולהתחשב בזכויות הפרט ובצנעתו כבר הוזירה התורה שלא לפלוש אל פרטיות הזולת, ואף אומות העולם כמו בלעם העלו על נס עובדה זו.

הקרובה מתייעצת, לוחצת עליו להסכים לטיפולים מסוימים, לא סומכת על שיקול דעתו ורואה בעין ביקורתית אם הוא מסרב לטיפול מסוים, המסב לו סבל עצום.

"בני המשפחה והחברים לוקחים את המושכות לידיהם ושוכחים שחלק מהרפוי תלוי גם במצבו הנפשי של החולה. אין מילים שתתארגנה את התחושה הנוראית של החולה שחש שגופו מופקע מרשותו. כולם מחליטים עבורו. ולא רק המשפחה. לעתים יגיעו סטודנטים לרפואה לצפות בו כ'אמצעי המחשה', לפעמים אלה יהיו רופאים בוטים וישירים ללא שמץ חמלה.

"מטופלים שונים סיפרו שכאשר התלוננו על טיפול כזה או אחר באחוזי הצוות הרפואי, הגיבו הרופאים ביושב: 'אתה רוצה לחיות? כי לפי ההתנהגות שלך, זה לא נראה ככה...' ייתכן מאוד שהרופאים צודקים, וברור שהחולים אכן זקוקים לעזרה רפואית, טובה ואחרת. אך הטיפולים עצמם מסבים סבל איום לחולים, ואולי גם על מקרים כאלה נאמר 'אל תהיה צודק - תהיה חכם'. כי כבר פגשתי בעבר חולים שנשברו מתגובות יבשות כאלו ודומות להן.

"כדאי גם לדעת שפעמים רבות החולים נושאים על כתפיהם את האחריות להרגיע את בני משפחותיהם. הם מתמודדים עם לחצים כבדים לשתף פעולה, בזמן שהם מותשים ופרטיותם נידונה בין בני המשפחה הקרובה או הרחוקה שרק מחפשים עוד מידע או קשר עם עוד רופא מומחה. גם המשפחה עצמה שבורה ודואגת, גם לה נקטע רצף החיים.

"מחלה היא טראומה משפחתית, ולעתים קרובות חשים בני המשפחה שהם נושאים על כתפיהם את האחריות לריפוי של החולה שנמצא לפעמים גם בסכנת חיים. הם עצמם במצוקה ולא יודעים את נפשם מרוב כאב. כך מצטיירת לה תמונה מורכבת וקשה, שמכילה 'משולש לחץ': החולה-הרופאים-הסביבה. כולם רוצים בטובתו, אך גם רצון זה לא מבטיח שטוב לו...

"נגעתי כאן בהיבט מסוים של ההתמודדות: הקושי והתחושה של החולה שהוא חשוף, ואין מקום לסמכות גוף ראשון שלו. הלחץ נובע מכך שלחולה יש צורך בזמן חסד לעכל ולהתרגל למה שקורה לו כדי לקבל החלטה מיטבית, אך פעמים רבות אין זמן כלל, כי המחלה לא ממתנה לשיקוליו של איש".

מה עושים במקרה כזה?

"ובכן, הכול כמובן יקרה בגזירת קל עליון, אבל בגזרת ההשתדלות האנושית, האחריות רובצת על כל צלע במשולש. אין פתרון קסם ואין תשובה שתמוסס את הכאב. עם זאת, כדאי לעודד את החולה וסביבתו ללכת לטיפול, לחלוק את הכאב והדאגה עם גורם מקצועי.

"זה יכול להיות טיפול פסיכו-דרמטי, פסיכולוגי או טיפול גופני כמו שיאצו. כל טיפול מקצועי ואחראי שמאפשר שיח ומקום לעיבוד אישי של הטראומה. לעתים כדאי לשקול גם טיפול משפחתי, שבו המשפחה כולה, עם החולה, מעבדים את מה שקורה ומציינים תקשורת בונה.

"אני עובדת, הן בפרטני והן בקבוצות, על עיבוד הכאב ועל הניסיון להגדיל, עד כמה שאפשר, פעולות המחזירות את הרצף לחיים. לדוגמה: אם מישהי אהבה לבשל, אני ממליצה שתחזור ותבשל אפילו משהו קטן לבני משפחתה. אם מישהו אהב לצייר או לשחק משחק מסוים, רצוי מאוד שישבו לפעילות הזאת, ככל שהיא אפשרית מבחינה בריאותית.

"אני עובדת עם המטופלים על חיבור לספונטניות ולהקשבה עמוקה לגוף, ובעצם לניסיון למצוא שילוב עדין בין סמכות

גוף ראשון שלהם לבין הטיפולים המוצעים להם. יש צורך ללכת על חבל דק במשולש הלחץ, ועל כן אני פונה בבקשה לרופאים שעושים עבודת קודש: אנא, גם כשאתם עייפים, רעבים או חולים בעצמכם, זכרו שמולכם יושב אדם מבוגר שאולי לא יראה את נכדיו בעתיד הקרוב, יושבת אישה צעירה שלא ברור אם תוכל לזכות להגדלת המשפחה... אתם אולי חשים שעליכם להיות אסרטיביים כדי להשיג שיתוף פעולה עם חולה עייף ומיואש, אבל גם במקרה כזה יש צורך לפעול בעדינות. אף אם החולה נוהג בחוסר נחמדות או ביהירות - זה לא הזמן לחנך אותו.

"גם המשפחה צריכה להעניק כבוד בסיסי ועמוק לחוויותיו של החולה, לתת מקום לסמכות גוף ראשון ולמצוא את הדרך לשלב בין רצונותיו, מחשבותיו ורגשותיו של החולה לבין המתווה הרפואי המוצע. פעמים רבות נוצר פער גדול ביניהם, שמטיל אימה על צלעות המשולש. הדרך לגשר על הפער היא לדלג בעדינות ובסבלנות בין הצלעות".

הדרך:

ברשותך

חני וינרוט, מחברת רבי המכר 'ארץ החיים' ועולם הפוך ראיתי, היא כנראה החולה האונקולוגית הכי מפורסמת בארץ, ולא סתם. כאחת שעוקבת בהערצה אחרי חני כבר כמה שנים, ברור לי שהיא ראוייה לכל גרם אהבה שהיא מקבלת מהציבור. אני כותבת לה על הכתבה ומספרת לה על התקוות שלנו, שהכתבה תגביר את המודעות הציבורית לצנעת הפרט.

גם את מרגישה לפעמים שהגבול נחצה ואנשים מתערבים יותר מדי ומבקשים לדעת על חייך יותר ממה שאת מוכנה לספר?

חני עונה לי כמעט מיד:

"אני חושבת שהנושא חשוב מאוד, ושאני לא מרואיינת מתאימה... כאשר אני משלמת מחיר אישי של חדירה לפרטיות בצורת הערות, שאלות, חיבוקים ואנשים שאני לא מכירה שדופקים לי בדלת עם אוכל ועוגות ועצות וספרים, אני תמיד אקח את האחריות עלי ואבין שזה המחיר של השיתוף שלי והבחירה שלי לחשוף.

"אני אומנם מתארת לעצמי שיש כאלה שמדברים עלי ומקשקים בקטע רכילותי ולא רק אומרים תהלים לרפואתי, אבל איכשהו אני מרגישה שזה לא באמת משנה ולא אכפת לי, אולי בגלל שרוב התגובות מביעות תמיכה והזדהות ואהבה - אז הרוב קובע.

"כשמדובר במקרה אחר, כמו פירוק חבילה או חינוך ילדים או פרנסה, אני חושבת שאנשים מתערבים באופן יותר שיפוטי ואז זה הרבה פחות נסבל, ושם אכן יש הרבה עבודה לעשות. ישר כוח על העבודה הזו!"

אני מודה לחני על המילים הטובות, אבל לא מוותרת לה: **אז בעצם מה שאת אומרת, שברגע שאנחנו פותחים חלון לציבור, מסיבות כאלו או אחרות, אין לנו אפשרות למנוע ממנו להציץ פנימה?**

"אני חושבת שזאת נאיביות לחשוב ששיתוף יוליד רק תגובות טובות ומכילות", חני מגיבה. "יש מחיר לחשיפה, והאיזון העדין הזה של להקשיב אבל לא להתערב, לתת עצה אבל לא לדחוף את האף, לתת חיבוק אבל לא כזה שחונק, הוא כמעט בלתי אפשרי. המסקנה שלי היא לא חלילה להפסיק לשתף, אלא להביא בחשבון שאין הכול בחיים - ליהנות מהצדדים הטובים שבשיתוף ולהתייחס בסלחנות לצדדים הלא נעימים". ●

